

La *Doctrina pueril* de Ramon Llull i la formació dels laics a la tardor de l'edat mitjana

Joan Santanach i Suñol
(Universitat de Barcelona)

17 de novembre de 2017
Reus

1. Déus vol que ens cuitem e treballem en ell a servir, car la vida és breu e la mort s'acosta a nós tots jorns, e per açò perdiment de temps deu ésser fort aïrable. On, al començament deu hom mostrar a son fill les coses qui són generals en lo món perquè sàpia davallar a les especials; e faça hom confíger en vulgar a son fill al començament d'açò que aprendrà, per tal que entena ço que configerà; enaprés convé que a aquell sia feta construcció en aquell llibre mateix, lo qual sia traslladat en llatí, car enans entendre lo llatí.

2. On, com açò sia enaixí, per amor d'açò un hom pobre, pecador, menyspreat de les gents, culpable, mesquí, indigne que son nom sia escrit en aquest llibre, fa abreviadament, com pus planament pot, aquest llibre e d'altres al seu amable fill, per tal que pus lleugerament e enans pusca entrar en la ciència en la qual sàpia conèixer e amar e servir son gloriós Déu.

3. En lo començament convé que hom faça aprendre a son fill los catorze articles de la santa fe catòlica e los deu manaments que nostre senyor Déus donà a Moisès en lo desert e los set sacraments de santa Església e los altres capítols consegüents.

4. Covinent cosa és que hom a son fill mostre a cogitar en la glòria de paraís e en les penes infernals e en los altres capítols qui es contenen en aquest llibre, car per aitals cogitaments s'acostuma lo infant en amar e en tembre Déu, e consent a bons nodriments.

Doctrina pueril (1274-1276), pròleg

CONTINGUT I ORGANITZACIÓ DE LA *DOCTRINA PUERIL*

PRIMERA PART: CATECISME

Catorze articles (1-12)

Deu manaments (13-22)

Set sagraments de la santa Església (23-29)

Set dons que el Sant Esperit dóna (30-36)

Vuit benaurances (37-44)

Set gojos de nostra dona santa Maria (45-51)

Set virtuts (52-58) → **De salvació** (cap. 59)

Set pecats (60-66) → **De damnació** (cap. 67)

SEGONA PART: «MATÈRIES DIVERSES»

Tres lleis (natural, judaisme, cristianisme, islam, gentils) (68-72)

Set arts (73-79)

Trívium (gramàtica, lògica, retòrica)

Quadrívium (geometria, aritmètica, música, astronomia)

Disciplines universitàries

Teologia; Dret; Filosofia; Medicina

Arts mecàniques

[Capítols “socials”] (80-83)

Príncep

[Cavallers]

Clergues

Ordes religiosos

Missions (conversió dels infidels)

1. Llei vella és establiment escrit, manat e donat per Déu a Moisès. On, tant covinent cosa e tant raonable és, fill, obeir als manaments de Déu, que no tant solament hi hac mester llei natural, ans convenc que nostre senyor Déus parlàs amb Moisès e que li donàs llei escrita per ço que lo manament fos pus fort e que hom fos pus obligat e encarregat al manament de Déu.

7. Aquells jueus qui són del temps de Jesucrist ençà cuiden tenir la llei vella, la qual no tenen mes per lo seny de la lletra, e són contraris en openió a la significança que la llei vella fa de la nova e a aquella concordança qui és entre ambdues les lleis. E car són en error e car tractaren la passió del fill de Déu, per açò los ha Déus punits a ésser servos e captius de totes gents, e són los pus avilats e los pus volpells hòmens qui sien.

Doctrina pueril, cap. 69, «De llei vella»

1. Mafumet fo home galiador qui féu un llibre apellat *Alcorà*, lo qual dix Mafumet que fo llig donada de Déu al poble dels sarraïns, dels quals sarraïns fo Mafumet començament.

10. Tant són vils fets e sutzes cells que féu Mafumet, e tant se desconvenen ses paraules e sos fets a santedat de vida e de profeta, que majorment aquells sarraïns qui saben molt e han subtil enginy e qui han elevat enteniment no creen que Mafumet sia profeta. [...]

11. Amable fill, aitals sarraïns qui han subtil enteniment e qui no creen que Mafumet sia profeta, serien lleugers a convertir a la fe catòlica si era qui la fe los mostràs e els preïcàs. [...]

Doctrina pueril, cap. 71, «De Mafumet»

Llibre del gentil e dels tres savis, miniatura del ms. F-129, Palma,
Biblioteca Diocesana de Mallorca; inici del segle XIV

SEGONA PART: «MATÈRIES DIVERSES»

Tres lleis (natural, judaisme, cristianisme, islam, gentils) (68-72)

Set arts (73-79)

Trívium (gramàtica, lògica, retòrica)

Quadrívium (geometria, aritmètica, música, astronomia)

Disciplines universitàries

Teologia; Dret; Filosofia; Medicina

Arts mecàniques

[Capítols “socials”] (80-83)

Príncep

[Cavallers]

Clergues

Ordes religiosos

Missions (conversió dels infidels)

[**Capítols enciclopèdics**; filosofia natural i moral] (84-98)

Oració

Ànima; Cos humà; Vida; Mort

Hipocresia i vanaglòria; Temptació

Nodriment dels infants

Moviment racional

Costums

Quatre elements

Fat i ventura

Anticrist; Set edats del món

Àngels

[**Capítols finals**]

D'infern (cap. 99)

De paradís (cap. 100)

2. Amable fill, enaixí com és bona cosa considerar en la glòria de paradís, per ço que hom am Déu, enaixí és bona cosa considerar en les penes infernals, per ço que hom tema Déu, qui les pot donar a qui es vol. On, per açò que tu temes Déu, vull mostrar que tu degues cogitar en les infernals penes en diverses maneres.

3. Cogita, fill, e imagina una gran multitud de gent qui estiga a la riba de la mar, e considera que la mar sia tota bullent e plena de foc ardent, e que de la mar isquen los grans peixs, qui meten en la mar adés un home adés altre. On, si aital cogitació has, aesmar pots com grans seran los crits e les veus e les pors d'aquells hòmens qui no es poran defendre a aquells peixs, qui seran dracs infernals als quals no poran fugir.

Doctrina pueril, cap. 99, «D'infern»

7. Amable fill, si entres en paradís, cors hauràs glorificat, qui null temps no morrà, e on te vulles serà, e per quall lloc te vulles passarà; e tantost com volràs ésser en un lloc, tantost hi seràs. Pus lluent seràs que el sol. Fam, set, cald, fred, dolor ne nulla passió no hauràs, e tots temps en esta benança e en molt major seràs.

8. Amable fill, considera sovint en esta glòria de què et parle, per ço que hi sies, e remembra lo breu temps d'esta vanitat mundana, per la qual molt home perd la celestial glòria; e fes, en ta consideració, comparació de la benança d'aquest món e de la glòria de l'altre segle, e entén com sàvia mercaderia és qui per un diner sap haver major tresor que tota la benança d'aquest món.

Doctrina pueril, cap. 100, «De paradís»

On pus escura és la semblança, pus
altament entén l'enteniment que
aquella semblança entén

Llibre de meravelles, cap. 14

MOLTES GRÀCIES!

RAMON LLULL I LA TRADICIÓ PLURILINGÜE DE LA *DOCTRINA PUERIL*

1274-76

[original català]

1283-87?

[traducció occitana]

[antecedent occità]

Mss. occitans

1288-9?

[versió francesa]

1313

[traducció llatina]